

LO-informasjon om

3

**Fagbevegelsen
og Fellesskapet:**

**Virkninger for
norsk økonomi og
norske
arbeidsplasser**

Samarbeid og fellesskap

Utgitt av Landsorganisasjonen i Norge,
Informasjonskontoret.

LO-sekretariatet

anbefalte 25. januar 1972 resultatet av forhandlingene mellom Norge og Fellesskapet. Det ba medlemmene stille seg positivt.

Medlemskap er til fordel for norske arbeidere, funksjonærer, sjøfolk, fiskere og småbrukere. Tilslutning til EF trygger arbeidsplassene, gir høyere lønnsevne og åpner for videreutvikling av vårt samfunn.

Samarbeid i Fellesskapet gir mulighet for felles løsning av oppgaver som ikke lenger kan mestres av ett land eller én fagbevegelse alene: Kontroll med konjunktorene, kapitalen og flernasjonale selskaper, fremming av miljø- og naturvern — i styrke og solidaritet med den øvrige europeiske fagbevegelse.

Sekretariatets tilråding er i pakt med vårt program og internasjonale grunnsyn. Den er i pakt med den grunnleggende kjensgjerning at — i en tid da nasjonale økonomier og samfunn er nært knyttet til hverandre — *må sosialismen fremmes i flere land samtidig.*

I dette heftet omtaler vi hovedfordelene for fagorganiserte ved medlemskap i EF.

I hefte nr. 2, «FAGBEVEGELSEN OG FELLESKAPET — DE STORE LINJER», har vi gitt Sekretariatets grunnholdning.

I hefte nr. 4, «FAGBEVEGELSEN OG FELLESKAPET — VIRKNINGER FOR FRAMTIDIG INDUSTRIUTVIKLING, REALLØNN OG FOR VIDEREUTVIKLING AV SAMFUNNET», omtaler vi de langsiktige virkninger.

A.

Samarbeid og fellesskap: Hvorfor?

Forhandlingsresultatet og tilbudet om medlemskap i Fellesskapet gir de fagorganiserte direkte fem hovedfordeler:

- EN:** Eksport av industrivarer og fiskevarer til et tollfritt marked på over 250 millioner mennesker trykker arbeidsplassene og gir økt lønnsevne. Det europeiske frihandelsområdet — EFTA, som nå blir oppløst, omfattet 90 millioner mennesker.
- TO:** Utbygging av spesialisert og mer foredlet eksportvareproduksjon gir mulighet for nye, mer meningsfylte og avanserte arbeidsplasser — en forutsetning for videre ekspansjon her i landet.
- TRE:** Tryggere grunnlag for vekst og videreutvikling av vårt samfunn: Økonomisk vekst vil fortsatt være grunnlaget for dekning av utgiftene til store fellesoppgaver og *samtidig* øking av lønnstakernes reelle inntekter. Høyere veksttakt ved medlemskap gir store utslag selv over et begrenset tidsrom. Forutsettes 1 prosent årlig sterkere vekst ved medlemskap i EF, gir dette reelt vel 15 milliarder høyere nivå på bruttonasjonalproduktet om 10 år.

I løpet av perioden vil vi med dette kunne disponere økte reelle ressurser i størrelsesorden $\frac{3}{4}$ av det norske bruttonasjonalprodukt i 1971 — 75 milliarder kroner. Slik vekst i Norge og økt lønnsevne vil især avhenge av høyere foredling i industrien, fordi omfanget av naturressursene våre er gitt og ikke kan utvides. Men framstilling av ferdigvarer og varer med høyere foredlingsgrad forutsetter et stort, sikrere og kjøperiktig marked.

Markedet er nå åpent for oss: EF.

FIRE: Tilknytting til industri og arbeidsliv i andre land er nødvendig for videreutvikling av våre egne evner og kunnskaper. Samarbeid er vesentlig for selve utviklingen av produksjonslivet, særlig om vi ønsker å skape miljøvennlig produksjon og styring av produksjonen på varer vi ønsker. EF gir oss adgang til dette samarbeidet.

FEM: Den økonomiske veksttaket i vårt land bestemmes for en stor del av utviklingen i andre land. Nye og felles virkemidler for den økonomiske politikk gir sikrere grunnlag for styring av den økonomiske kuis for vår og andre lands økonomier og dermed samfunnsutviklingen. Virkemidlene ligger i felles kontroll og styring. EF er et verktøy for dette formål.

B.

Norsk økonomi og norske arbeidsplasser

Grunnleggende fakta:

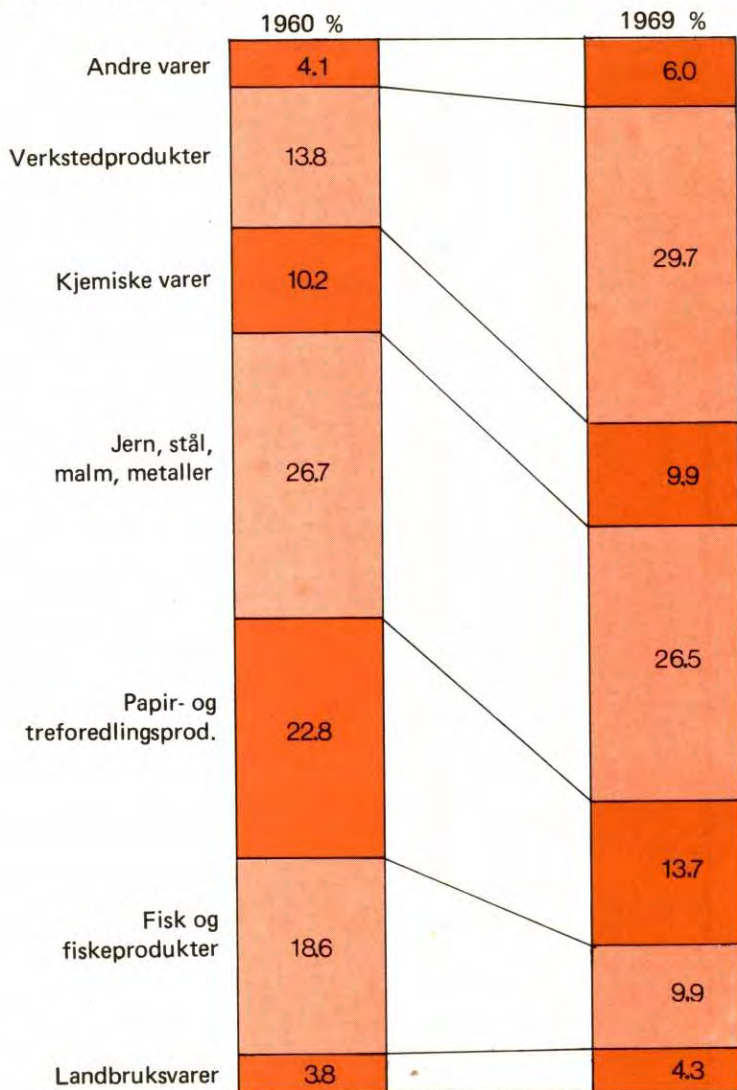
I norsk økonomi kommer 40 prosent av bruttonasjonalproduktet gjennom eksport. Både industrien, sjøfarten og fisket og arbeidsplassene der spiller en stor rolle for eksporten.

Særlig industri og sjøfart har sentral betydning for økonomien i sin helhet.

Samlet eksport i 1970 var på 33 milliarder kroner.

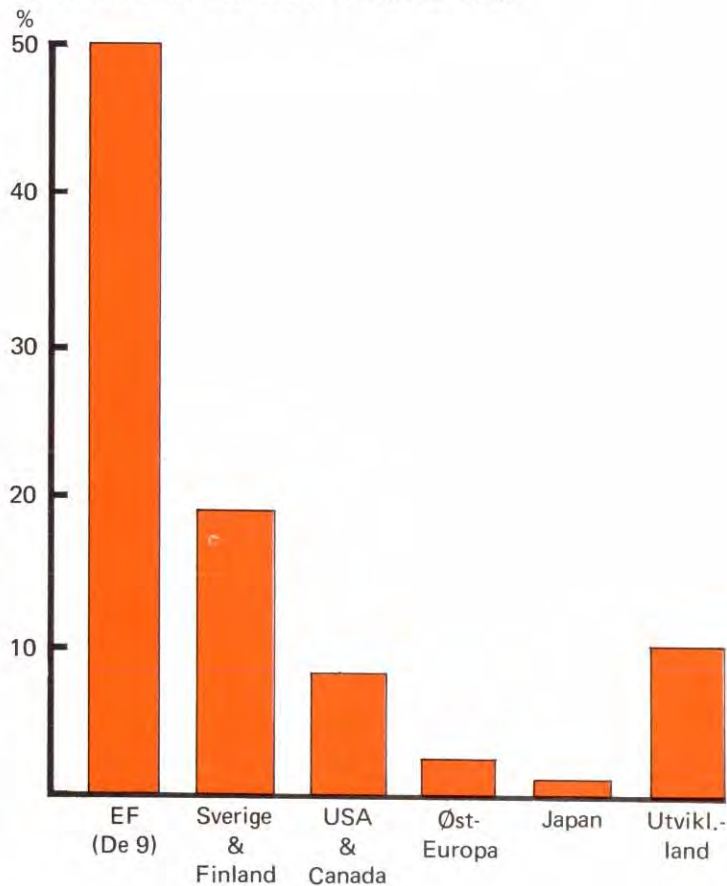
Industrien svarte for 15 milliarder kroner, sjøfarten for 13 milliarder kroner, fiske for 1 milliard kroner.

NORSK EKSPORT – %-VIS FORDELING

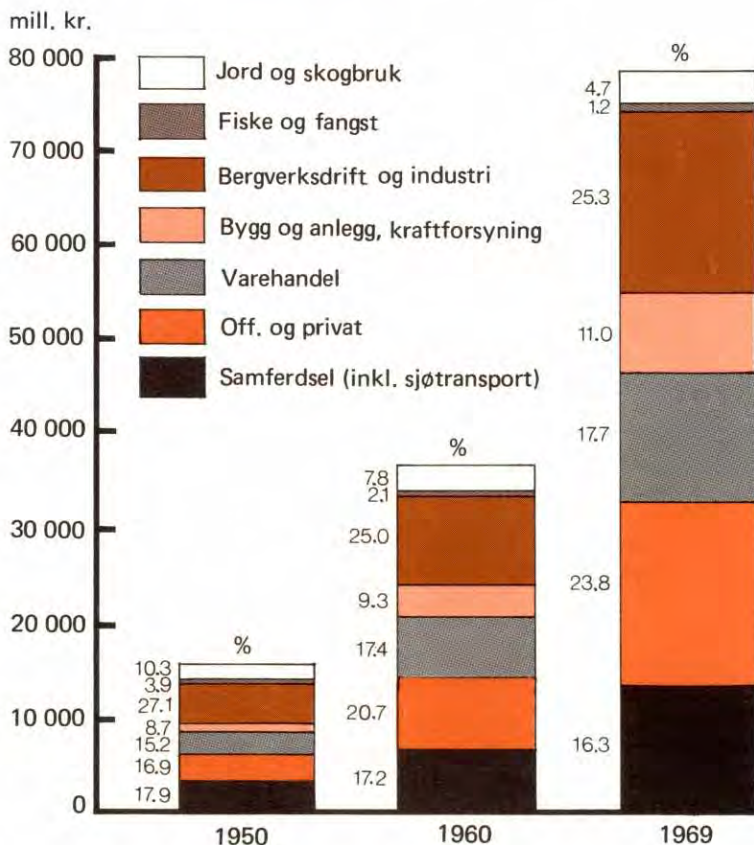
Denne handelen er grunnlaget for vår velstand. *Eksperten er fordelt med 55 prosent på de seks EF-land, Danmark, Irland og Storbritannia og med under 20 prosent til Sverige og Finland. Under 10 prosent går til Nord-Amerika. U-landene tar 10 prosent.*

NORSK EKSPORT FORDELT PÅ VIKTIGSTE LAND 1969

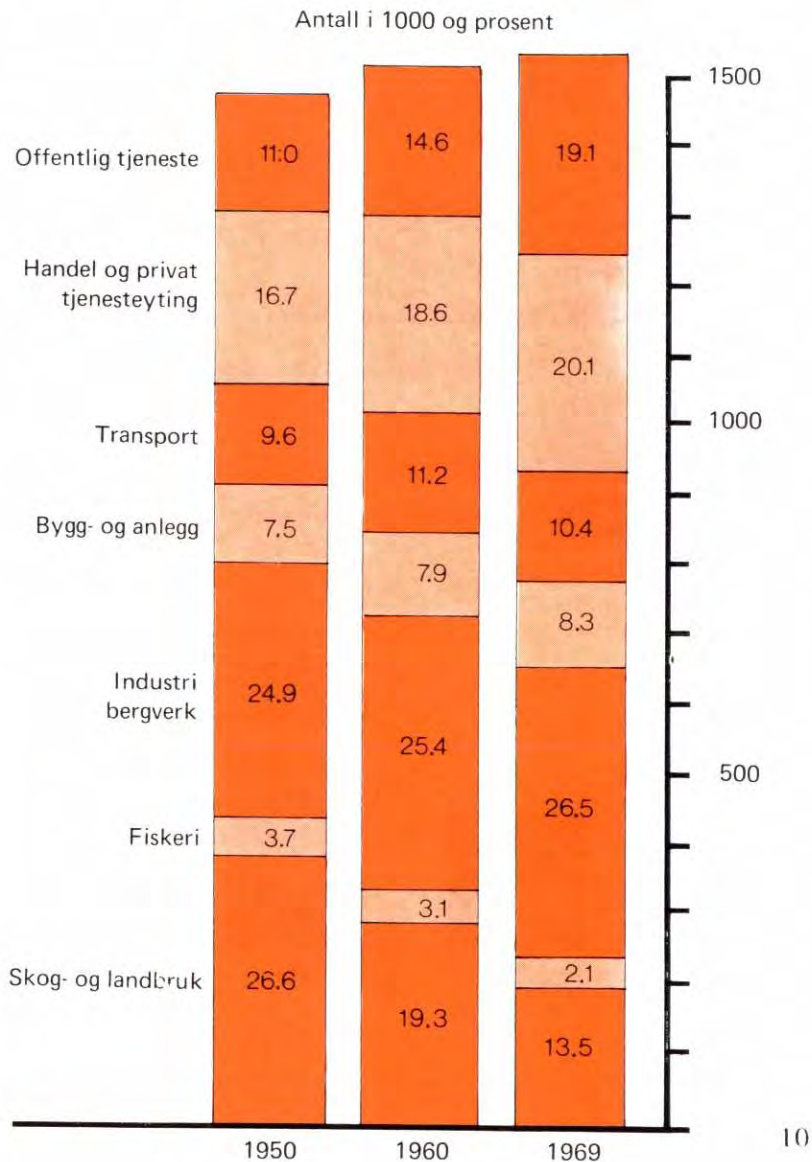
Også når en fordeler bruttonasjonalproduktet på næringer er industri og sjøfart samt varehandel og tjenesteytelser viktige. Industrien dekker 25,3 prosent, offentlige og private tjenesteytelser 23,8 prosent, varehandel 17,7 prosent, samferdsel (inkl. sjøfart) 16,3 prosent, bygg og anlegg (inkl. kraft) 11 prosent mens jord- og skogbruk gir 4,7 prosent og fiske 1,2 prosent.

BRUTTOPRODUKT ETTER NÆRING MILL. KR. OG PROSENTER

Når det gjelder sysselsetting etter næring, kommer igjen industrien høyt, 34,8 prosent, men etter offentlig tjeneste, handel og private tjenesteytelser med 39,2 prosent. Fisket ligger på 2,1 prosent, skog- og landbruk på 13,5 prosent, transport på 10,4 prosent.

YRKESBEFOLKNINGEN ETTER NÆRING

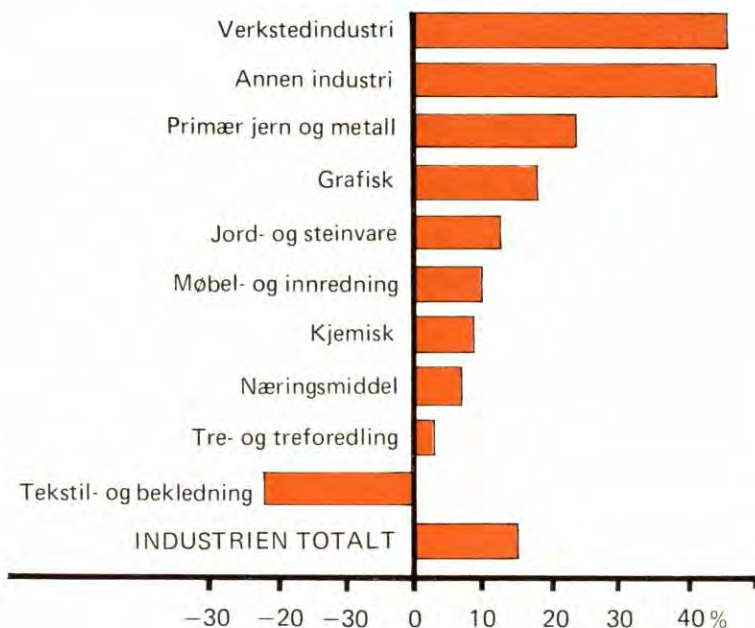

Av *antall sysselsatte* hadde *verkstedindustrien* 131 400 i 1970. Deretter følger *næringsmiddel- og treforedlingsindustrien* med 50 800 og 42 300 ansatte.

Antall sysselsatte lønnstakere i 1970 fordelt på industri-grupper:

	Absolutte tall	Forholdsvise tall
Næringsmiddelindustri	50 800	13,4
Tekstil-/bekledningsindustri	35 300	9,3
Tre- og treforedlingsindustri	42 300	11,2
Møbel- og innredningsindustri . . .	15 000	4,0
Grafisk industri	24 200	6,4
Kjemisk industri	22 700	6,0
Jord- og steinvareindustri	13 600	3,6
Primær jern- og metallindustri . . .	27 200	7,2
Verkstedindustri	131 400	34,8
Annen industri	15 300	4,1
<hr/>		
Industri i alt (I 1971 om lag 400 000)	377 800	100,0

ENDRING I SYSSELSETTINGEN AV LØNNSTAKERE I INDUSTRIGRUPPER 1960 – 1970 i %

Økingen av sysselsatte i industrien var sterkest i verksted-industrien i perioden 1959—70. Dette er en følge av økt yrkesutdanning, nye årskull, økt spesialisering og eksport av bearbeidede varer til tollfritt område EFTA (som oppløses i 1973).

I perioden 1960—70 økte produksjonen for eksport av bearbeidede varer klart mest til det tollfrie EFTA-området. Eksporten til EFTA økte totalt med 5,7 milliarder kroner til 8 milliarder kroner, til EF med 3,5 milliarder kroner til 5 milliarder kroner. Mens det vesentligste av økingen til EF besto i ubearbeidede varer (86 prosent), besto hovedparten til EFTA av bearbeidede varer (56 prosent).

Erfaringen viser altså at større markeder gir grunnlag for utvikling av spesialisert og bearbeidet produksjon.

Betydningen av dette for vekst, sysselsetting og meningsfylte arbeidsplasser er åpenbar.

KONKLUSJON:

Mer avansert produksjon er vesentlig for utvikling av industrien. Produksjon av ferdigvarer og foredlet produksjon gir fordeler uten forsterket press på naturressursene. Vekstmuligheten for industri og sjøfart er grunnlaget for norsk eksport. Eksporten og forholdet til utlandet er avgjørende for utviklingen av norsk økonomi og arbeidsplassene. Grunnlaget for vår velstandsutvikling er et nært og omfattende økonomisk forhold til utlandet, særlig Europa. LO understreker dette for sine medlemmer.

Dette er grunnleggende tall og forhold. Enhver fagorganisert må kjenne til disse i debatten som nå pågår.

C.

Umiddelbare virkninger for industri, fiske og sjøfart

EF har betydelig toll på våre tradisjonelle eksportvarer. *Men forhandlingsresultatet gir full adgang til dette store og sikre marked på mer enn 250 millioner mennesker i løpet av en 4½-års overgangsperiode, dvs. fra 1. juli 1977. Dette betyr at norsk eksportindustri med basis i norske råvarer og elektrisk kraft får store fordeler. Det samme gjelder fiskeeksporten.*

For *sjøtransport* gir det muligheter til sikker tjeneste på fellesskapslandene og til å påvirke en felles skipsfartspolitik.

Bortfall av toll får positiv virkning for inntjeningssevne og lønnsevne. Dette ut fra en kortsiktig betraktning. Langt viktigere blir de positive langsiktige virkninger.

Hvis Norge ikke aksepterer det tilbud som nå ligger på bordet, får det negativ virkning.

En handelsavtale med EF vil inneholde en unntaksliste med 12 — 8 års nedtrappingsperioder for tollene. Den vil høyst sannsynlig inneholde våre viktigste eksportvarer, som antydnet i EFs forslag til Sverige.

Papir:

Det er i EF 12 prosent toll på foredlede papirkvaliteter, 12—13 prosent på magasinpapir, 7 prosent på avisepapir og 3 prosent på tremasse og cellulose. Tollen motsvarer stort sett arbeidskostnadene.

60 prosent av eksporten av papp og papir — for 833 mill. kroner — gikk i 1970 til det utvidede EF. Det handelstilbud Sverige har fått, innebærer en 12 års nedtrappingsperiode for tollene.

Det er 42 300 ansatte i tre- og treforedlingsindustrien, i papir alene 15 000. Norsk treforedling har problemer. Bl. a. tollen i EF påvirker lønnsvevnen og gjør det ytterligere hardt om norsk treforedling blir stående utenfor EF. Den avviklingsperiode på 12 år som er foreslått for de land som søker handelsavtale med EF, gir kontinental og britisk foredlingsindustri anledning til å bygge ut treforedlingskapasitet. Dette svekker frihandel etter 12 år.

På den annen side gir medlemskap treforedling og denne industris arbeidsplasser en ny sjanse.

Smelteindustrien:

Ferrolegeringer, aluminium og magnesium møter tollprosenten på 5—10, 7—12 og 8 prosent. 90 prosent av produksjonen eksporteres. 80 prosent av silisium og manganeksporten går til et utvidet EF, 80 prosent av aluminiumeksporten, 44 prosent av magnesiumeksporten.

Nedtrapping av tollene er av EF overfor Sverige foreslått gjort over 8 år.

Eksempel: Norsk aluminiumindustri betalte i 1969 en samlet toll på råaluminium til EF på 43 mill. kroner. Dette svarer til 50—60 prosent øking av kraftkostnadene pr. år, eller 50 prosent i lønnskostnader pr. tonn produsert råmetall. I 1970 ville beløpet vært 95 mill. kroner med Norge utenfor et utvidet EF. Toll på råaluminium er 7 prosent, på halvfabrikata 13 prosent, på ferdigvarer 9 prosent. Tollen spiser opp kraftfordelen. Fellesskapet driver utbygging i aluminium — som uten tvil vil stå klar etter overgangsperioden med en handelsavtale.

Eksporten til det utvidede EF av aluminium lå i 1970 på 1327 mill. kroner, av silisium på 243 mill. kroner, av mangan på 119 mill. kroner.

Betydningen av bedriftene i denne næring for lokalsamfunn og total sysselsetting er kjent. I ferrolegering er det 4500 ansatte, i aluminium 7500 ansatte og i magnesium 1000 ansatte.

NORSK VERKSTEDINDUSTRI har 131 400 ansatte. Den ble under EFTA-perioden en effektiv eksportindustri. Det er 14

vår nøkkelindustri i framtida. Med en sjanse i et stort fellesmarked kan den utvide seg videre i foredling og ferdigvarer. En forskings- og utviklingsmessig innsats blir her viktig, og med mulighet for produksjon i store serier utvikler den seg til å bli enda mer konkurransedyktig.

For verkstedprodukter varierer tollene mellom 4 og 15 prosent. Toll på slike varer blir avtrappet i 4½-årsperiode ved en handelsavtale, men en står overfor muligheten for ny toll på grunn av unntaksklausulen.

Eksport av verkstedprodukter økte fra 200 mill. kroner i 1959 til 1 milliard kroner i 1965 og til 2,3 milliarder kroner i 1970 (uten skip) hovedsaklig til tollfritt område EFTA. Av økingen gikk bare 0,2 milliarder til EF hvor eksporten møtte toll, mens 1 milliard av eksporten gikk til det tollfrie EFTA-området. Dette ga vekstmuligheter.

Oljeprodukter:

På råolje er det lav eller ingen toll, på foredlede produkter fra 12—18 prosent.

Skal vi utvikle en petrokjemisk industri, er det viktig med adgang til et stort og sikkert tollfritt marked for foredlede produkter.

Det hevdes at oljemarkedet er selgers marked. For råolje kan nok dette være riktig. Uansett markedstilknytning vil vi kunne selge råolje og gass fra kjente og forhåpentlig ukjente funn på den norske kontinentalsokkelen. Samtidig må vi være klar over at den petrokjemiske industrien er av stor betydning for hele det industrielle miljø i et land — med betydning utover den egentlige framstilling av petrokjemiske produkter. De større industriland satser av denne grunn på industrien og bygger nå hurtig ut petrokjemiske industri-anlegg. Med den størrelsesorden denne industrien krever for å være konkurransedyktig og med den lave fortjeneste pr. produktenhet som dette fører til, er det tvilsomt om en egen norsk petrokjemisk industri, privat eller statseid, vil kunne konkurrere ved eksport av produkter til Vest-Europa med den toll vi som ikke-medlem vil møte. Medlemskap eller ikke vil derfor kunne påvirke den valgfrihet vi i dag har i spørsmål

om ilandføring av oljen. Medlemskap vil styrke alternativet med ilandføring av olje i Norge og dermed produksjon og eksport av petrokjemiske produkter. Dette vil være en utvikling som gir nye dimensjoner for all norsk industri — av betydning for utviklingen av nye produksjonstyper og hele det tekniske nivå i vår industri.

Generelt:

Foreløpige beregninger viser at den skisserte unntaksordning ville berørt *industri*produksjon (inklusive fryse- og hermetikk-industrien) med mellom 40 000 og 50 000 ansatte.

Norsk eksport av varer som vi må regne kan komme på unntaksliste til et utvidet EF (inklusive fiskevarer) utgjorde i 1970 3937 mill. kroner, dvs. omkring 60 prosent av total-eksporten av disse varer.

Dette gjelder sentrale produkter og industrier. Det er følsomme varer.

Skal en bedømme virkningen av tollsatser er det ikke riktig bare å se beløpene i forhold til nasjonalproduktet eller verdien av de ulike produksjoner. Det er her snakk om marginalvirkninger som kan bety et være eller ikke være for den enkelte produksjon.

Vi må være klar over at bedrifter som blir rammet kan berøre lokalsamfunn og mindre kommuner.

En generell beskyttelsesklauseul i en handelsavtale gjør det mulig for EF å begrense importen til EF, altså vår eksport om vi står utenfor.

Med andre ord:

Hvis vi ikke velger medlemskap kan viktige deler av vår industri få problemer. Strukturproblemenene blir utdypet, og de blir vanskeligere å håndtere enn om vi står innenfor.

Omvendt blir det fordelaktige og nye muligheter for industrien, selv på kort sikt, om tollene faller bort ved tilgang til et fritt stormarked på 250 millioner mennesker.

Vår eksportindustri får *også* — hvis Norge tar imot tilbudet fra EF — en bedre stilling i Storbritannia og Danmark når disse land innfører fellestollen overfor tredjeland, særlig på metaller, papir og kunstgjødsel. Dette kommer arbeidsplassene i denne del av industrien til gode.

Fisk og fiskevarer

ga 1,4 prosent av bruttonasjonalproduktet og 13 prosent av samlet vareutførsel i 1971. 85 prosent av fiskeproduktene ble eksportert i 1971. Eksport er avgjørende for fiskerieringen og arbeidsplassene der. Verdien av fiskeeksporten kom i 1971 opp i 2,1 milliarder kroner.

Det var liten samlet øking av salget til utlandet 1959—70, bare 7 prosent. Men eksporten av frossenfilet og hermetikk økte med 205 prosent. Hele 61 prosent av økingen gikk til tollfritt område EFTA, bare 7 prosent til EF. Forklaringen ligger i at det er toll på foredlede varer i EF.

I EF er det 15 prosent toll på frossenfilet, 20—25 prosent på hermetikk og på frossenfisk en toll tilsvarende $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ av råfiskprisen.

En vesentlig del — 42 prosent — av fiskeeksporten gikk i 1971 til de seks pluss Storbritannia, Irland og Danmark. Storbritannia kommer fra 1973 innenfor tollbeltet for vår fiskeeksport hvis vi avviser forhandlingsresultatet. I 1970 var fiskeeksporten til Storbritannia 29 prosent av totaleksporten.

Dette viser at vår fiskeeksport får store hindringer om vi ikke godtar medlemskap. Fisk er ikke inkludert i frihandelsforslaget. Toll blir pålagt.

Det er omkring 40 000 fiskere i Norge, hvorav 21 000 fiskere med eneyrke. I fryseindustrien er det iallfall 6000 ansatte. Dette er viktige arbeidsplasser, særlig fordi folkene skal bo over hele landet.

Fiskeolje brukes til herdet fett. 60 prosent av eksporten går til Storbritannia og Danmark. Denne vil antakelig falle bort om Norge ikke blir medlem.

Om vi godtar forhandlingstilbudet får fisket adgang til et avansert stormarked med mulighet for økt avsetning av foredlede varer og fortsatt sikret avsetning til Storbritannia og Danmark.

Flere og mer meningsfulle arbeidsplasser og økt inntjening ligger i foredling.

Det er garanterte minstepriser for fisk i EF. Prisene vil sannsynligvis fortsatt ligge høyere enn i Norge.

Samarbeid i Fellesskapet gir mulighet for samlet kamp for vern om ressursene i storhavet. Bestanden av sild og makrell i Nordsjøen ble ødelagt i 1965—69. Loddefisket truer denne arten i Barentshavet. Oppfanget kvantum av andre arter faller, regnet i innsats av båt, tråldrager osv.
Framtida ligger i vern, i samarbeid og i foredling for salg til et avansert, stort og sikkert marked.

Endring av fiskeriordningen, med enerett for norske fiskere innenfor 12-milsgrensen, kan ikke gjøres etter 1982 mot vår og den norske regjeringens vilje. Dette er den politiske realitet. I motsatt fall blir det politiske grunnlag for samarbeidet revet opp. Dette får uoverskuelige følger for hele EF-samarbeidet.

I tillegg kommer SKIPSFARTEN: Sjøfarten er landets tredje største næring med 40 000 arbeidsplasser. Den har indirekte virkning for flere næringer, ofte på arbeidsplasser i utkantstrøk langs kysten.

Sjøfartens betydning for norsk økonomi og vår inntekt er helt klar: 13 milliarder kroner i eksport av tjenester i 1970. Farten på EF gir 60 prosent av fartsinntektene. Utviklingen på skipsfartssektoren i Fellesskapet får en avgjørende betydning for Norge.

Fellesskapets utenrikshandel er dobbelt så stor som EFTA-landenes, mens EFTA-landene har en handelsflåte som er dobbelt så stor som EFs. Dette gir grobunn for beskyttelse som skipsfartskretser i enkelte EF-land nå søker. Det er åpenbart at vi må ha et ord med i laget på dette området i EF. Den fagorganisertes interesse i dette er åpenbar. Forhandlingsresultatet har åpnet muligheten.

D.

Høyere toll på import fra tredjeland ved medlemskap i EF?

Innsatsvarer som jern og stål og kjemikalier kan vi som medlem importere tollfritt fra Fellesmarkeds-området. Det forhandles om tollfrihet for de andre EFTA-land. Vi kan regne med tollfri import fra utviklingsland som blir assosierte medlemmer.

Av norsk import av jern og stål, kjemiske produkter og maskiner kommer bare 13 prosent fra land utenfor EFTA og EF. Mesteparten kommer derfor tollfritt inn i Norge ved medlemskap. Jern og stål til skipsbyggeriene går tollfritt. Skipsbyggingen er knyttet til skipsfarten. Begge trygges ved medlemskap i EF.

Aluminiumoksyd, grunnlaget for aluminiumproduksjonen sammen med elektrisk kraft, ble importert i et omfang av 1 mill. tonn i 1970 til en verdi av 550 mill. kroner, mesteparten fra land utenfor EFTA og EF. Det meste av denne importen kommer tollfritt inn i EF og til Norge som medlem i EF ved assosieringsordninger for utviklingsland, bl. a. fra De karibiske øyer.

Deler av norsk industri er fremdeles *hjemmeindustri*. For denne vil medlemskap bety sterkere konkurranse fra utenlandske bedrifter, men samtidig skapes økte muligheter for eksport. Erfaringene fra EFTA-perioden gir begrunnet håp om at virkningene i sin helhet blir positive og at de største fordelene gjennom effektivisering og strukturendring nettopp vil gå til denne delen av industrien.

Andre markeder?

Øst-Europa er ikke noe virkelig alternativ. Arbeidet for økt eksport til disse områder har gitt små resultater. Betydningen 20

som avsetningsmarked for vår eksport og industri er liten, mindre enn 5 prosent. (Se figur side 8.)

Norden er ikke noe alternativ løsning: De nordiske land konkurrerer med hverandre i eksporten til utlandet. Våre økonomier utfyller ikke hverandre. Mellom 40 og 50 prosent av eksporten fra hvert av de fire nordiske land går til EF utvidet med Storbritannia. Hvert av de nordiske land avsetter bare $\frac{1}{4}$ av sin eksport i Norden.

Viktig: Norden kan bare utvikle sin samhandel ved at dette skjer samtidig med vekst i handelen med det øvrige Vest-Europa. Dette så vi i EFTA-perioden.

Sluttord

Industrien og arbeidsplassene i industrien står sentralt i norsk arbeids- og økonomisk liv. Det samme gjelder sjøfart og fiske. De er forutsetningen for norsk velstand. De er igjen en forutsetning for å makte utgiftene ved økt trivsel. Men de er avhengig av handel med andre land, særlig et utvidet EF, også om vi skal handle mer med Norden.

Tilgang til Fellesmarkedet og til det øvrige samarbeid i Fellesskapet er nødvendig for å trygge disse næringsgrener, for å trygge inntjeningsveien og for å trygge arbeidsplassene.

Men på lang sikt er tilknytning enda viktigere for den framtidige industri og samfunnsutvikling og for økingen i den disponible reallønn.

«Tidligere utgitt:

Hefte nr. 1: Vedtaket i LOs sekretariat.
Intervju med LOs formann.

Hefte nr. 2: Fagbevegelsen og Fellesskapet:
De store linjer.»

